

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ РІВНЯ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

Варналій А. О.¹, Самотоєнкова О. В.²

¹ – студент, кафедра статистики,

² – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Варналій А.О., Самотоєнкова О. В. Аналіз динаміки рівня безробіття в Україні
Обґрунтовано причини та фактори, які формують рівень безробіття в Україні. Проведено аналіз динаміки рівня безробіття та причин незайнятості за останні роки. На основі проведеного аналізу запропоновано основні напрями вдосконалення регулювання безробіття в Україні.

Ключові слова: безробіття, зайнятість, робоча сила, рівень безробіття, економічно активне населення, ринок праці.

Варналій А. А., Самотоєнкова Е. В. Анализ динамики уровня безработицы в Украине.
Обоснованы причины и факторы, которые формируют уровень безработицы в Украине. Проведен анализ динамики уровня безработицы и причин незанятости за последние годы. На основе проведенного анализа предложены основные направления совершенствования регулирования безработицы в Украине.

Ключевые слова: безработица, занятость, рабочая сила, уровень безработицы, экономически активное население, рынок труда.

Varnaliy A. A., Samotoenkova E. V. Analysis of the Dynamics of the Unemployment Rate in Ukraine.
The reasons and factors that form the level of unemployment in Ukraine are justified. The analysis of the dynamics of the unemployment rate and the reasons for unemployment in recent years has been analyzed. Based on the analysis, the main directions of improving the regulation of unemployment in Ukraine are proposed.

Keywords: unemployment, employment, labor force, unemployment rate, economically active population, labor market.

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Варналій, А. О. Аналіз динаміки рівня безробіття в Україні [Текст] / А. О. Варналій, О. В. Самотоєнкова // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 3. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2017. – С. 90 – 96.

Однією з найбільш гострих соціально-економічних проблем України є безробіття. Показник безробіття – це один з центральних показників для визначення загального стану економіки та оцінки її ефективності. На су-

часному етапі розвитку економіки країни ця проблема набула масового характеру. Безробіття сприяє поширенню соціальної нестабільності та бідності у суспільстві, порушенню рівноваги з боку попиту і пропозиції, нерациональному використанню суспільних ресурсів, збільшенню трудової міграції населення, зростанню злочинності, збільшенню чисельності соціально незахищених верств населення та інших негативних соціально-економічних чинників, що спричинені відсутністю необхідної кількості робочих місць в країні. Саме це і обумовлює актуальність обраної теми.

Вирішенням проблеми безробіття займалися такі вчені, як І. Давидова, Д. Богиня, Г. Волинський, В. Іванов, Г. Кондратьєв, Т. Черниш, П. Нікіфоров, А. Вольська, В. Пиц, Г. Мамонова, В. Герасимчук, С. Дзюба, С. Дорогунцов, С. Кузнєцова, Г. Лук'янова, С. Мочерний, А. Оукен, Жан Батіст Сей та інші. Власенко Н. С. та інші зазначають, що «поряд з валовим внутрішнім продуктом та інфляцією, безробіття є одним з трьох важливих показників функціонування економіки».

На сьогоднішній день, потребують більш детального вивчення фактори та причини, які формують рівень безробіття в нашій країні.

Метою даної роботи є аналіз сучасного стану безробіття та його основних проблем, а також визначення напрямів скорочення безробіття в Україні.

Безробіття – складне економічне, соціальне і психологічне явище, яке відображає економічні відносини щодо вимушеної незайнятості економічно активного населення.

У Законі України «Про зайнятість населення» безробітними вважаються працездатні громадяни у працездатному віці, які через не залежні від них обставини не мають заробітку і трудового доходу, зареєстровані у державній службі зайнятості як особи, що шукають роботу [1].

Загалом, рівень безробіття залежить від стану економіки країни. Зростання цього явища створює визначний комплекс проблем: скорочується купівельна спроможність населення, бюджет втрачає платників податків, підприємство – персонал. Будь-яка країна світу докладає багато зусиль для подолання безробіття, та жодній ще не вдалося ліквідувати його повністю [2, с. 59].

В умовах ринкової економіки та кризових явищ, які спіткали нашу країну за останні роки, ця проблема, безпосередньо, стала однією з найважливіших проблем вітчизняної економіки. Міжнародна організація праці (МОП) провела дослідження, яке показало, що рівень безробітних в Україні значно вище офіційно визнаного.

Безробіття є макроекономічною проблемою, яку формують такі чинники, як структурні зрушення (міжгалузеві, внутрішньогалузеві, регіональні) в економіці (наприклад, впровадження нових технологій, згортання виробництва в традиційних галузях, закриття технічно відсталих підприємств), зниження темпів економічного розвитку, сезонні коливання виробництва, недостатній сукупний попит, інфляція, недосконале трудове

законодавство, низький рівень професійної підготовки та перепідготовки, недостатній рівень програм зайнятості та демографічні процеси [3, с.8].

За даними Державної служби статистики України, ситуація на ринку праці є досить напруженою.

Розглянемо динаміку кількості безробітних та рівня безробіття в Україні за 2011-2016 роки (табл.1).

Таблиця 1
Динаміка кількості безробітних та рівня безробіття в Україні [5]

Роки	Безробітне населення			
	У віці 15–70 років		Працездатного віку	
	у середньому, тис. осіб	у % до економічно активного населення відповідної вікової групи	у середньому, тис. осіб	у % до працездатного населення відповідної вікової групи
2011	1732,7	7,9	1731,7	8,6
2012	1657,2	7,5	1656,6	8,1
2013	1576,5	7,2	1576,4	7,7
2014	1848,3	9,0	1847,6	9,4
2015	1 654,7	9,1	1 653,9	9,5
2016	1 691,5	9,4	1 691,1	9,7

За даними таблиці 1 спостерігаємо стійку неоднозначну тенденцію: після 2011 року рівень безробіття скорочувався до 2013 року, а протягом 2014-2016 років рівень безробіття в Україні уповільнено, але зростає.

Якщо за Методологією МОП у 2013 році питома вага безробітних складала 7,2% кількості економічно активного населення у віці 15-70 років, то в 2016 році зросла до 9,4%, тобто за 3 роки в країні відбулося збільшення рівня безробіття на 2,2 відсоткових пунктів або на 115 тис. осіб. Аналогічна тенденція спостерігається з рівнем і кількістю безробітних серед населення працездатного віку.

Україна в 2014-2015 роках втратила 3 млн. робочих місць внаслідок окупації Донбасу і Криму.

Розглянемо рівень безробіття серед працездатного населення у розрізі регіонів України за 2016 рік (рис.1.). Найвищий рівень безробіття серед осіб працездатного віку зафіксований у Луганській (17,6%) та Донецькій (15,2%), Тернопільській (13,2%) областях.

Найменше потерпали від безробіття в Одеській області, де його рівень склав 6,7%, та у м. Києві – 7,6% [3].

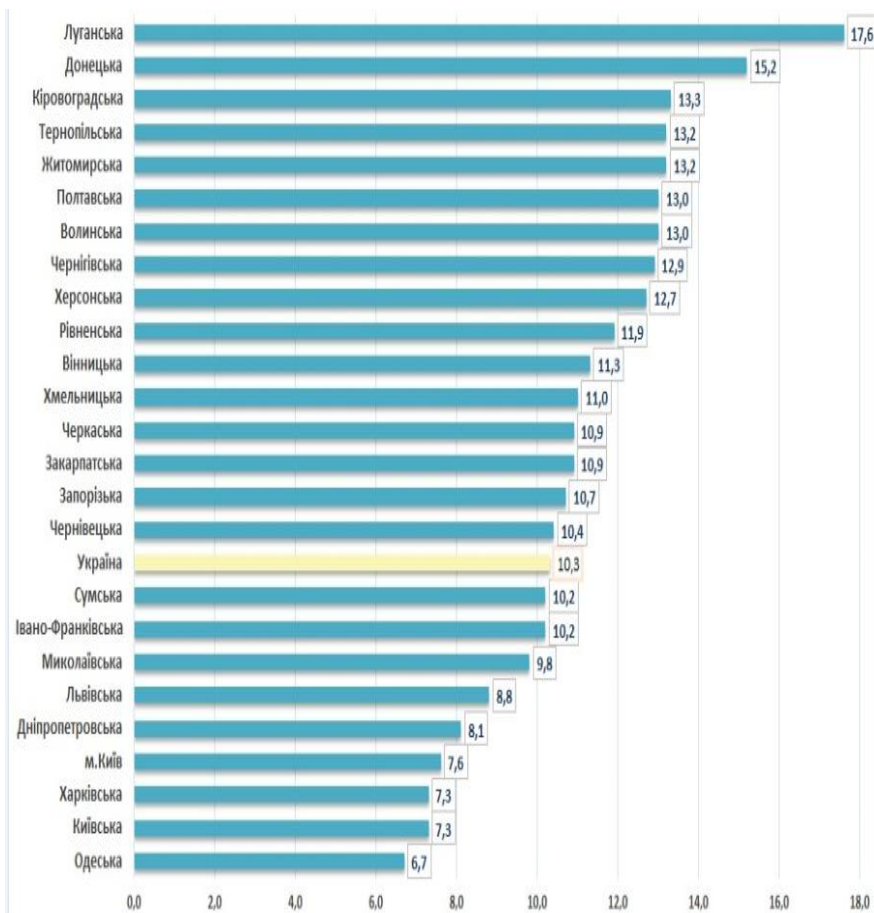

Рис. 1. Рівень безробіття серед працездатного населення у розрізі регіонів України в 2016 році, % [4]

Станом на 1 квітня 2017 року офіційна кількість безробітних, які перебували на обліку в Державній службі зайнятості, знизилася до 406,8 тисячі осіб, що на 13% менше, ніж у відповідний період минулого року (467,5 тисячі осіб). Про це йдеться у статистичній інформації, оприлюдненій Державною службою зайнятості.

Кількість осіб, працевлаштованих за сприяння державної служби зайнятості, зросла на 27 тис. або на 16% та становила 199,3 тисяч осіб у порівнянні з першим кварталом 2016 року. При цьому майже половина з них була працевлаштована оперативним чином до надання статусу безробітного.

Серед безробітних, зареєстрованих в державній службі зайнятості

станом на 1 квітня 2017 року, чверть безробітних раніше працювали у сільському, лісовому та рибному господарстві; 17% були зайняті у державному управлінні, обороні, обов'язковому соціальному страхуванні; кожний сьомий, з числа безробітних, раніше працював у торгівлі та ремонті або у переробній та добувній промисловості.

За професійними групами, серед зареєстрованих безробітних переважають законодавці, державні службовці, керівники, робітники з обслуговування, експлуатації машин, та працівники сфери торгівлі та послуг.

Найбільший попит роботодавців спостерігається на робітників з обслуговування устаткування та машин (24%), а також на кваліфікованих робітників з інструментом (18%).

Кількість зареєстрованих безробітних за професійними групами:

- законодавці, державні службовці, керівники (13,8%);
- робітники з обслуговування, експлуатації машин(15,6%);
- працівники сфери торгівлі та послуг(15,2%);
- технічні службовці(16,3%);
- кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, рибозведення та рибальства(5,0%);
- кваліфіковані робітники з інструментом(10,4%).

На 1 квітня 2017 року кількість вакансій, заявлених роботодавцями до державної служби зайнятості, у порівнянні з відповідною датою минулого року, зросла на половину та становила понад 73 тис. робочих місць.

За видами економічної діяльності більшість вакансій налічується у сільському, лісовому та рибному господарстві (22%), на підприємствах переробної та добувної промисловості (20%), торгівлі та ремонту автотранспорту (16%).

Завдяки зростанню кількості вакансій та скороченню кількості зареєстрованих безробітних, суттєво знизився дисбаланс між попитом та пропозицією на ринку праці. Станом на 1 квітня 2017 року на одне вільне робоче місце претендувало 6 безробітних (станом на відповідну дату 2016 року – 9 осіб) [5].

Основні проблеми ринку праці нашої держави пов'язані зі зростанням тривалості періоду безробіття, збільшенням кількості громадян, які шукають роботу, а також існуванням труднощів щодо працевлаштування соціально незахищених верств населення.

Якщо порівнювати середній розмір допомоги з безробіття, то за 1 квартал 2016 року він складав 1 498 тисяч гривень, а за 1 квартал 2017 року – 2 028 гривень.

На сьогодні в Україні спостерігається тенденція невідповідності кількості безробітних, зареєстрованих у державній службі зайнятості, кількості найнятих робітників, які скористалися послугами служби зайнятості. Гострою на сьогодні є проблема високої частки безробітних з вищою освітою в Україні.

Останнім часом також постійно загострюється ситуація з зайнятістю

молоді в Україні. Питома вага молоді у загальній кількості безробітних досягла 30% .

Держава повинна проводити певні заходи для зниження рівня безробіття, а саме:

- розвивати розгалужену систему державної служби зайнятості професійної орієнтації, підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів;
- сприяти підвищенню конкурентоспроможності робочої сили за рахунок підвищення рівня освіти по професіях, необхідних на ринку праці,;
- проводити реформування трудового законодавства в сфері зайнятості;
- здійснити зниження податків для підприємств за умови збереження робочих місць (для компенсування витрат на прийом нових працівників);
- розвивати більш тісну взаємодію державного управління з територіальними громадами, органами місцевого самоврядування для підвищення ефективності планування і регулювання регіональних сегментів ринку праці;
- сприяти розвитку малого і середнього бізнесу;
- знижувати диспропорції між пропозицією робочої сили і попитом на неї шляхом створення єдиної загальної доступної бази даних;
- підтримувати нетрадиційні сфери зайнятості та стимулювати підприємців до навчання, перекваліфікації й подальшого працевлаштування додаткової робочої сили;
- проводити спеціальні ярмарки праці для навчальних закладів, з метою працевлаштування випускників;
- посилити увагу щодо оновлення та підвищення технічного рівня робочих місць, зокрема, для того, щоб кожне з них забезпечувало зайнятому прожитковий мінімум і подальше зростання заробітної плати (з урахуванням інфляції);
- залучувати приватний (як вітчизняний, так й іноземний) капітал в райони зі стійким рівнем безробіття;
- сприяти стабільній діяльності стратегічно важливих підприємств;
- регулювати можливості працевлаштування за кордоном, приєднання України до міжнародного ринку праці;
- законодавчо забезпечити легалізацію тіншової зайнятості.

Отже, першочерговим завданням для зниження рівня безробіття в державі повинна стати реалізація вираженої економічної політики, зорієнтованої на зменшення рівня бідності та безробіття, підвищення частки оплати праці в структурі реальних доходів населення, забезпечення стабільного зростання національної економіки. Крім цього необхідно створити відповідну правову базу з метою захисту прав наших громадян – заро-

бітчан за кордоном.

Проблема безробіття – ключове питання у ринковій економіці, і не вирішивши його неможливо налагодити ефективну діяльність економіки і правового регулювання. Економіка України зараз знаходиться в глибокій кризі. Впроваджуючи запропоновані заходи, можна досягнути зменшення рівня безробіття, збільшення кількості працевлаштованого населення і, як наслідок, загального покращення економічної і соціальної ситуації в країні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про зайнятість населення» // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – N 14. – 170 с.
2. Безтелесна Л.І. Державне регулювання зайнятості : підручник / Л.І. Безтелесна, Г. М. Юрчик / – Рівне : Вид-во НУВГП, 2006. – 210 с.
3. Пазюк О. Проблеми безробіття в Україні / О. Пазюк, О. Пономарьова // Україна : Аспекти праці. – 2004. – № 2. – С. 3–10.
4. Поточний рівень безробіття в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analytika/potochnyy-riven-bezrobittya-v-ukrayini>
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
6. Самотоєнкова, О. В. Економічна статистика: навчальний посібник / О. В. Самотоєнкова, Ю. О. Ольвінська. - Одеса: ОДЕУ, 2010. – 182 с.
7. Ольвінська Ю. О. Роль розвитку малого бізнесу у реструктуризації регіонального ринку праці / Ю. О. Ольвінська // Социально-экономические аспекты промышленной политики. Управление трудовыми ресурсами: государство, регион, предприятие. – Донецк: ИЕП, 2006. – Т.2. – С. 345-350.
8. Підгорний А. З. Статистика: навчальний посібник / А. З. Підгорний, І. Г. Готліб, К. В. Вітковська [та інші] / за ред. А. З. Підгорного. - Одеса, 2013. – 106 с.
9. Семенова К.Д. Аналіз впливу економічної кризи на рівень безробіття в Україні // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – № 1(44). – С. 106-111.
10. Підгорний, А. З. Статистика ринків: навчальний посібник / А. З. Підгорний, О. В. Самотоєнкова. - Одеса: Атлант, 2014. – 408 с.